DOI : https://doi.org/10.5281/zenodo.15674266

ମୂଳ ପ୍ରବନ୍ଧ

ସମ୍ବୋଧନର ଗଠନ: ଓଡିଆ ଗଳ୍ପରେ ପ୍ରୟୋଗ

ସୀମା ସ୍ୱାଇଁ
ରୁଦ୍ରନାରାୟଣ ମହାପାତ୍ର

ସଂକ୍ଷିପ୍ତସାର :

ପାଶ୍ଚାତ ସାହିତ୍ୟରେ ସମ୍ୱୋଧନତତ୍ତ୍ୱ ସଂପର୍କରେ (ଭାଲୋଣ୍ଟିନ ଭୋଲୋସିନୋଭ-୧୯୨୯ ବାଖ୍ତିନ୍-୧୮୯୫, ଡୋରୋଭ୍, ଡ୍ୱେତାନ-୧୯୮୪, ଭିଗୋତୋସ୍କି-୧୯୮୭, ହୋଲ୍‌କ୍ଲୁଷ୍ଟ- ୧୯୯୦,ବଲ୍ଲୀନ୍ ୧୯୮୧) ଆଲୋଚନା ହୋଇଥିଲେ ମଧ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟରେ ବିଶେଷ କିଛି ଆଲୋଚନା କରାଯାଇନାହିଁ। ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟ କ୍ଷେତ୍ରରେ 'ବାଖ୍ତିନ୍‌ଙ୍କ ସମ୍ୱୋଧନ-ତତ୍ତ୍ୱ ଏକ ସମ୍ବୋଧନ' (କୃଷ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର-୨୦୧୯) 'ଉତ୍ସାହ ଓ ସମ୍ୱୋଧନର ଉତ୍ ପ୍ରେରକ-ଆର୍କିଟାଇପ' (କୃଷ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର-୨୦୧୭) ଭଳି ବହୁ ପ୍ରବନ୍ଧ ଲେଖାଯାଇଥିଲେ ବି ସମ୍ବୋଧନର ଗଠନ ବା ସମ୍ବୋଧନର ବିକାଶ ବିଷୟରେ ସେପରି ବିଶେଷ କିଛି ଆଲୋଚନା ଦେଖିବାକୁ ମିଳେନାହିଁ । ଏହି ପ୍ରବନ୍ଧ ମଧ୍ୟରେ ସମ୍ୱୋଧନତତ୍ତ୍ୱର ବିକାଶ ଏବଂ ଓଡ଼ିଆ ଗଳ୍ପରେ ତା'ର ପ୍ରୟୋଗ ବିଷୟରେ ଆଲୋଚନା କରାଯାଇଛି । ମନୁଷ୍ୟ ଯୋଗାଯୋଗର ଜଟିଳ ପ୍ରକ୍ରିୟା ଏବଂ ପାରସ୍ପରିକ ପ୍ରକୃତିକୁ ସ୍ୱୀକାର କରିଥାଏ ଏବଂ ସଂଳାପବାଦର ବିକାଶତତ୍ତ୍ୱକୁ ବୁଝିବାପାଇଁ ନୂତନ ଶୈଳୀ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିଥାଏ (Bakhtin-୧୯୮୧)। ସମ୍ୱୋଧନ ତତ୍ତ୍ୱର ପ୍ରୟୋଗ ବିଶ୍ୱ କଥାସାହିତ୍ୟକୁ ନୂତନ ଦିଗ ପ୍ରଦାନ କରୁଥିବାରୁ,ଏହି ତତ୍ତ୍ୱ ଆଧାରରେ ସ୍ରଷ୍ଟାମାନେ ନିଜକୁ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ଶୈଳୀ ସାହାଯ୍ୟରେ ଉପସ୍ଥାପନା କରୁଅଛନ୍ତି । ପୂର୍ବରୁ ସମ୍ୱୋଧନତତ୍ତ୍ୱ ବିଷୟରେ ଆଲୋଚନା ହୋଇନଥିଲେ ମଧ ଗଳ୍ପର ଚରିତ୍ରର କଥୋପକଥନରେ ତାହା ଉପସ୍ଥାପିତ ହେଉଥିଲା; କିନ୍ତୁ ସ୍ୱାଧୀନତା ପରେ ଗଳ୍ପ ଲିଖନଶୈଳୀରେ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଦେଖାଦେଲା, ଯାହା ଫଳରେ ସମ୍ୱୋଧନତତ୍ତ୍ୱ ସ୍ପଷ୍ଟଭାବରେ ଗଳ୍ପ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରକାଶ ପାଇଲା। ଆବଶ୍ୟକ ସ୍ଥଳେ ଲେଖକୀୟ ଭାବନା ଅଧିକ ବିସ୍ତୃତ ବା ବର୍ଣ୍ଣନା ଧର୍ମୀ ନ ହୋଇ ପ୍ରତୀକାତ୍ମକ ଭାବରେ ଚରିତ୍ରର ସଂଳାପ ମାଧ୍ୟମରେ ପାଠକର ହୃଦୟକୁ ସ୍ପର୍ଶ କରିପାରିଥିଲା। ଯେଉଁ ସଂଳାପଗୁଡ଼ିକ ଗଳ୍ପରେ ସ୍ଥାନ ପାଇଲେ ସେଥିରେ ପାଠକମାନେ ନିଜର ଆତ୍ମୀୟକୁ ତଥା ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ଚରିତ୍ରଙ୍କୁ ସାମ୍ନା କରିଥାଏ । ଏଣୁ ଏହି ପ୍ରବନ୍ଧରେ ସମ୍ୱୋଧନ ତତ୍ତ୍ୱ ର ଗଠନ ଓ ଓଡ଼ିଆ କ୍ଷୁଦ୍ରଗଳ୍ପରେ କିପରି ପ୍ରୟୋଗ ହୋଇଛି; ତାହାର ବିଶେଷତ୍ୱକୁ ଆଲୋଚନା ପରିସରଭୁକ୍ତ କରାଯାଇଛି ।

ପ୍ରମୁଖ ଶବ୍ଦାବଳୀ : ସମ୍ୱୋଧନ-ତତ୍ତ୍ୱ, ସଂଳାପ, ମାନବୀୟ ଯୋଗାଯୋଗ, ବହୁଭାଷୀତା-ପ୍ରସଙ୍ଗ, ଓ ସହଯୋଗିତା ।

ଉପକ୍ରମ :

ମିଖାଇଲ ବାଖ୍ତିନ୍‌ଙ୍କ 'ସମ୍ୱୋଧନର ବିକାଶତତ୍ତ୍ୱ' ହେଉଛି ସଂଳାପର ବିବର୍ତ୍ତନଧାରା । ଏହି ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ଅର୍ଥ ଓ ବୁଝାମଣାକୁ ଆକାର ଦେବାପାଇଁ ବାର୍ତ୍ତାଳାପ, ଏକାଧିକ ସ୍ୱର ଓ ନୂତନ ପ୍ରସଙ୍ଗ ଉପରେ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦେଇଥାଏ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ମନୁଷ୍ୟର ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଭାଷା, ସ୍ୱର ଓ ଭିନ୍ନଭିନ୍ନ ଶୈଳୀ ରହିଛି । ବାଖ୍ତିନ୍ କହିଛନ୍ତି ଅର୍ଥ ସ୍ଥିର ନୁହେଁ, ଏହା ସାମାଜିକ, ସାଂସ୍କୃତିକ ଏବଂ ଐତିହାସିକ ପରିପ୍ରେକ୍ଷୀରେ ପରିବର୍ତ୍ତିତ

ଏହି ପ୍ରବନ୍ଧକୁ ଅନ୍‌ଲାଇନରେ ପଢିବାପାଇଁ ପ୍ରବେଶ କରନ୍ତୁ
Quick Response Code:
Available online at : https://pracheenews.com/
DOI: https://doi.org/10.5281/zenodo.15674266
Article No - BPP00306

ଯୋଗାଯୋଗ :
ସୀମା ସ୍ୱାଇଁ, ଓଡିଆ ଭାଷା ଓ ସାହିତ୍ୟ ବିଭାଗ
ଉତ୍କଳ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ, ବାଣୀବିହାର, ଭୁବନେଶ୍ୱର
Email: seemaswain89@gmail.com
ORCID ID: https://orcid.org/0009-0005-4033-2039

This is an open access journal, and articles are distributed under the terms of the Creative Commons Attribution Non Commercial Share Alike 4.0 License, which allows others to remix, tweak, and build upon the work non commercially, as long as appropriate credit is given and the new creations are licensed under the identical terms.

For reprints contact: *pracheepatrika@rediffmail.com*

ପ୍ରାପ୍ତି	ସମୀକ୍ଷିତ	ଗୃହୀତ	ପ୍ରକାଶିତ
୬.୦୩.୨୦୨୫	୧୧.୦୪.୨୦୨୫	୨୫.୦୫.୨୦୨୫	୧.୦୬.୨୦୨୫

ଏହି ପ୍ରବନ୍ଧକୁ କିପରି ଉଦ୍ଧୃତ କରିବେ : ସ୍ୱାଇଁ, ସୀମା ; ୨୦୨୫। ସମ୍ବୋଧନର ଗଠନ: ଓଡିଆ ଗଳ୍ପରେ ପ୍ରୟୋଗ। ବାସ୍ତବତାର ପରିପ୍ରକାଶ ପ୍ରାଚୀ। ଭାଗ :୧୧, ସଂଖ୍ୟା : ଗ; ପୃଷ୍ଠା : ୨୬-୩୧।

ହୋଇ ଶବ୍ଦଗୁଡ଼ିକ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ଅର୍ଥ ଗ୍ରହଣ କରେ; ଯାହାଦ୍ୱାରା ଯୋଗାଯୋଗ ସହଜ ହୋଇଥାଏ (Bakhtin-୧୯୮୬, ପୃଷ୍ଠା-୬୭)। ମାନବୀୟ ଯୋଗାଯୋଗର ଜଟିଳତା ଏବଂ ଗତିଶୀଳତାକୁ ସ୍ୱୀକାର କରି, ସମ୍ବୋଧନ ତତ୍ତ୍ୱ ନୂତନ ଓ ଉନ୍ନତ ଶୈଳୀ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରାଇଥିବାରୁ ବକ୍ତାପକ୍ଷ ଓ ଶ୍ରୋତାପକ୍ଷ ମାଧ୍ୟମରେ ବାର୍ତ୍ତାଳାପ ସହଜ ହୋଇଥାଏ (Voloshinov-୧୯୭୩, ପୃଷ୍ଠା-୨୩, Bakhtin,୧୯୮୧-ପୃଷ୍ଠା-୨୭୬, Markova-୨୦୦୩)।

ମାନବୀୟ ଯୋଗାଯୋଗ ସଂପର୍କରେ ଅର୍ଥର ବୁଝାମଣାକୁ ଆକାର ଦେବାରେ 'ସମ୍ୱୋଧନ-ତତ୍ତ୍ୱ' ଆବଶ୍ୟକତା ରହିଛି (Bakhtin, ୧୯୮୧-ପୃଷ୍ଠା-୨୭୬)। ଯେଉଁଠାରେ କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତି ଅନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ଡାକିବାପାଇଁ ନିଜ ଢଙ୍ଗରେ ଶବ୍ଦର ବ୍ୟବହାର କରିଥାଏ। 'ମୁଁ' ସମ୍ବୋଧନ ପଦଟି ସବୁବେଳେ ପ୍ରଥମ ପୁରୁଷ ହିଁ ହୋଇଥାଏ । କିନ୍ତୁ ଆମେ ଦ୍ୱିତୀୟ ପୁରୁଷକୁ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ଶୈଳୀରେ ଡାକୁଥାଉ – ସମ୍ମାନ (ଆପଣ, ମାନ୍ୟବର, ଶ୍ରୀମାନ୍), ସ୍ନେହ (ତୁମେ, ସାଥୀ, ବନ୍ଧୁ)। 'ମୁଁ' ଯେଉଁ ସମୟରେ ଜଣକୁ 'ତୁମେ' କହୁଛି; ସେଠାରେ ସାଧାରଣ ସମ୍ୱୋଧନ ହେଉଛି । ଠିକ୍ ସେହିପରି 'ମୁଁ' ଯେତେବେଳେ 'ତୁମେ' ସମ୍ବୋଧନ ନକରି 'ଭାଇ' ଭାବରେ ସମ୍ୱୋଧନ କରିଥାଏ; ସେହି ସ୍ଥଳରେ ସ୍ନେହ ସହକାରେ ସମ୍ବୋଧନ କରାଯାଏ । ପୁନଶ୍ଚ 'ମୁଁ' ଯେଉଁ ସମୟରେ 'ତୁମେ' କିମ୍ବା 'ଭାଇ' ନକହି 'ମହୋଦୟ' କହିଥାଏ, ସେଠାରେ ସମ୍ମାନ ସହକାରେ ସମ୍ୱୋଧନ ହୋଇଥାଏ (Bakhtin,୧୯୮୧-ପୃଷ୍ଠା-୨୭୬, Todorov-୧୯୮୪,ପୃଷ୍ଠା-୧୦୧, Linell,୨୦୦୯-ପୃଷ୍ଠା-୧୫)। ଯାହା ଫଳରେ ସମ୍ୱୋଧନ କହିଲେ ବାର୍ତ୍ତାଳାପ ଶୈଳୀ, ଶବ୍ଦ ଚୟନ ଓ ଭାଷାର ଠିକ୍ ବ୍ୟବହାରକୁ ବୁଝାଇଥାଏ । ସମ୍ୱୋଧନତତ୍ତ୍ୱ ମାନବର ସମ୍ପର୍କ ଓ ଆତ୍ମପରିଚୟ ଗଠନକରିବାରେ ସାହାଯ୍ୟ କରିଥାଏ । ବକ୍ତାପକ୍ଷ ଓ ଶ୍ରୋତାପକ୍ଷ ମଧ୍ୟରେ ଯୋଗାଯୋଗର ମାଧ୍ୟମ ହୋଇଥାଏ (Wertsch,୧୯୯୧ ପୃଷ୍ଠା-୧୨, Kristeva, ୧୯୮୦, ପୃଷ୍ଠା-୧୨୩, Todorov-୧୯୮୪)। ମାନବୀୟ ବାର୍ତ୍ତାଳାପ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଓ ଅର୍ଥର ବୁଝାମଣାକୁ ସାକାର ରୂପ ଦେବାରେ ସମ୍ୱୋଧନତତ୍ତ୍ୱ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ଭୂମିକା ଗ୍ରହଣ କରିଥାଏ(Markova,୨୦୦୩ ପୃଷ୍ଠା-୫୬) ।

ଭାଷା ଏକ ନିରପେକ୍ଷ ମାଧ୍ୟମ ନୁହେଁ, ବରଂ ସଂଘର୍ଷର ଏକ ସ୍ଥାନ; ଯେଉଁଠାରେ ବିଭିନ୍ନ ସ୍ୱର ଏବଂ ଦୃଷ୍ଟିକୋଣ ପ୍ରାଧାନ୍ୟ ପାଇଁ ପ୍ରତିଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱିତା କରିଥାନ୍ତି (Bakhtin-୧୯୮୧, ପୃଷ୍ଠା-୨୭୬)। ଏହି ସଂଘର୍ଷକୁ ସ୍ୱୀକାର କରି, ଆମେ ପ୍ରାଧାନ୍ୟ ବିସ୍ତାର କରୁଥିବା ବକ୍ତବ୍ୟକୁ ଚ୍ୟାଲେଞ୍ଜ କରିବା ଆରମ୍ଭ କରିପାରିବା । ପୁନଶ୍ଚ ଏହା ମଧ୍ୟରେ ଆମେ ସାହିତ୍ୟିକ ଆଲୋଚନା ଏବଂ ବୁଝାମଣାପାଇଁ ନୂତନ ସ୍ଥାନ ସୃଷ୍ଟି କରିପାରିବା। କ୍ରିଷ୍ଟେଭା (୧୯୮୦)ଙ୍କ ବକ୍ତବ୍ୟରେ, "ଆଲୋଚନାତ୍ମକ ସ୍ୱୟଂ ହେଉଛି ଏକ ସ୍ୱୟଂ ଯାହା କାର୍ଯ୍ୟକ୍ଷମ ରହିଥାଏ, ଏବଂ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ସହିତ ଆଲୋଚନା ମାଧ୍ୟମରେ ହୋଇଥାଏ,ଏଣୁ ନିଜ ସ୍ୱଂୟଭାବ ଏବଂ ସର୍ବଦା ନିଜ ପରିଚୟ ବିଷୟରେ ଆଲୋଚନା କରାଯାଇଛି' (Kristeva-୧୯୮୦,ପୃଷ୍ଠା-୧୨୩)।

ଓଡ଼ିଆ ଗଳ୍ପ ସାହିତ୍ୟରେ ସ୍ରଷ୍ଟାଟିଏ କୌଣସି ଦାର୍ଶନିକ ସ୍ରଷ୍ଟାଙ୍କୁ ଅବିକଳ ପ୍ରୟୋଗ କରି ମଧ୍ୟ ନିଜ ସୃଷ୍ଟିରେ ଯୁଗ ନିର୍ମାଣ କରିପାରି ନାହିଁ। କିନ୍ତୁ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ଯେଉଁପରି ଭାବରେ ସେ ବୁଝିଛି ତାହାକୁ ନିଜ ଢଙ୍ଗରେ ଉପସ୍ଥାପିତ କରିଛନ୍ତି। ସ୍ୱାଧିନତା ସମୟ ବେଳକୁ ଓଡ଼ିଆ ଗଳ୍ପ ସାହିତ୍ୟରେ ନୂତନ ଶୈଳୀରେ ଗାଉଁଲି ଶବ୍ଦର ପ୍ରୟୋଗ କରିବା ସହିତ ସମ୍ୱୋଧନାତ୍ମକ ଶବ୍ଦର ଉତ୍ପନ୍ନ କରି ଗଳ୍ପ ରଚନା କରିଛନ୍ତି 'ଫକୀରମୋହନ ସେନାପତି, ସୁରେନ୍ଦ୍ର ମହାନ୍ତି, କିଶୋରୀ ଚରଣ ଦାସ, ମନୋଜ ଦାସ, ଅଖିଳମୋହନ ପଟ୍ଟନାୟକ, ରବି ପଟ୍ଟନାୟକ, ମହାପାତ୍ର ନୀଳମଣି ସାହୁ ପ୍ରମୁଖ ଗାଳ୍ପିକମାନେ । ପରବର୍ତ୍ତୀ ପିଢ଼ିର ଗାଳ୍ପିକମାନେ ସମ୍ୱୋଧନର ଧାରାକୁ ଆଗେଇ ନେବାରେ ହୋଇଛନ୍ତି ସମର୍ଥ । ପୁନଶ୍ଚ ୧୯୮୦ ପରବର୍ତ୍ତୀ ପିଢ଼ିର ଗାଳ୍ପିକ ମାନେ ସମ୍ୱୋଧନକୁ ଏକ ନୂତନ ଦିଗ ପ୍ରଦାନ କରିଛନ୍ତି ଏବଂ ସମ୍ୱୋଧନ ଶବ୍ଦର ସ୍ପଷ୍ଟିକରଣ କରି ପାଠକ ସମ୍ମୁଖରେ ଉପସ୍ଥାପନ କରିଛନ୍ତି ତାଙ୍କ ଗଳ୍ପ ମାଧ୍ୟମରେ। ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଜଗଦୀଶ ମହାନ୍ତି, ସତ୍ୟ ମିଶ୍ର, ପ୍ରତିଭା ରାୟ, ଅଶୋକ ଚନ୍ଦନ, କହ୍ନାଇଲାଲ୍ ଦାସ୍, ରବି ପୁହାଣ, ବୀଣାପାଣି ମହାନ୍ତି ପ୍ରଭୃତି ସ୍ରଷ୍ଟା। ୧୯୮୦ ମସିହା ବେଳର ସମ୍ୱୋଧନର ପ୍ରୟୋଗ ଏକବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀ ବେଳକୁ ନେଉଛି ନୂତନ ରୂପ ଯାହା ଏ ସମୟର ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଗାଳ୍ପିକ ଅଜୟ ସ୍ୱାଇଁ, ସଦାନନ୍ଦ ତ୍ରିପାଠୀ, ହିତେଶ ତ୍ରିପାଠୀ, ପ୍ରଦୀପ ନାୟକ, ମୃତ୍ୟୁଞ୍ଜୟ ଷଡ଼ଙ୍ଗୀ, ଗାୟତ୍ରୀ ସରାଫ୍ ପ୍ରମୁଖଙ୍କ ଗଳ୍ପ ରଚନାରେ ପାଠକ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରିପାରିବେ ।

ସମ୍ବୋଧନତତ୍ତ୍ୱ ଗଠନ ଓ ଓଡିଆ କ୍ଷୁଦ୍ରଗଳ୍ପ :

ବହୁଭାଷୀତା (multivocality)ର ଧାରଣା କହିଲେ ସାଧାରଣତଃ 'ଯାହା ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ପାଠ୍ୟ କିମ୍ବା ବକ୍ତବ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ ଏକାଧିକ ସ୍ୱର ଏବଂ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ଦୃଷ୍ଟିକୋଣର ଉପସ୍ଥିତିକୁ ସୂଚିତ କରିଥାଏ (Bakhtin,୧୯୮୧, ପୃଷ୍ଠା-୨୯୧) । ସେହିପରି ବାଖ୍ତିନ୍ଙ୍କ ଭାଷାଭାଷିକ ଶୈଳୀ (heteroglossia) ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସଂସ୍କୃତି ମଧ୍ୟରେ ଥିବା ବିଭିନ୍ନ ଭାଷା, ଉପଭାଷା ଏବଂ ଶୈଳୀକୁ ସୂଚିତ କରିଥାଏ (Bakhtin,୧୯୮୧, ପୃଷ୍ଠା-୨୯୧)। ଏଣୁ ଏହି ସିଦ୍ଧାନ୍ତରେ ଭାଷାଗତ ବିବିଧତାକୁ ମାନ୍ୟତା ଦେବା ସହ ଏବଂ ଭାଷାଗତ

ମୂଲ୍ୟବୋଧକୁ ଉପରେ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦେଇଥାଏ। ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟରେ ସମ୍ବୋଧନର ଗଠନ ବିଶେଷତଃ ଗଳ୍ପ ରଚନା ଶୈଳୀରେ ବହୁତ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ। ଏହା କେବଳ ଚରିତ୍ରମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ସମ୍ପର୍କ ଉଭାସିତ କରିନଥାଏ, ବରଂ ଗଳ୍ପର ଭାଷା, ସାମାଜିକ ପରିବେଶ, ଚରିତ୍ରର ଅଭିନୟ ଓ ମାନସିକତାକୁ ବ୍ୟକ୍ତ କରିଥାଏ। ସମ୍ବୋଧନ ଗଠନ - ସମ୍ବୋଧନ ତତ୍ତ୍ୱ ହେଉଛି ଭାଷା ବିଜ୍ଞାନର ଏକ ଅଂଶ । ଯାହା ମୁଖ୍ୟତଃ ସମ୍ବୋଧନ ପ୍ରଣାଳୀ ବା କାହାକୁ କିପରି ଡ଼କାଯାଏ, ତାହାର ଶୈଳୀ ଓ ରୂପ ଗଠନ ବିଷୟରେ ଆଲୋଚନା କରିଥାଏ । ସମ୍ବୋଧନର ପରିଭାଷା - ସମ୍ବୋଧନ ହେଉଛି କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରି କଥା ହେବା ସମୟରେ ବ୍ୟବହୃତ ହେଉଥିବା ଶବ୍ଦ । ଯେପରିକି – "ମାନ୍ୟବର ସାର୍", 'ପ୍ରିୟ ବନ୍ଧୁ', 'ତୁମେ କେମିତି ଅଛ'।

୧. ବାର୍ତ୍ତାଳାପ:

ତତ୍ତ୍ୱଧିକ ବକ୍ତାମାନଙ୍କଦ୍ୱାରା ଭାଷା ମଧ୍ୟରେ ଭିନ୍ନଭିନ୍ନ ସ୍ୱର, ଦୃଷ୍ଟିକୋଣ ଓ ଶୈଳୀ ମାଧ୍ୟମରେ ପାରସ୍ପରିକ ସଂଯୋଗ ପ୍ରକ୍ରିୟାକୁ ବାର୍ତ୍ତାଳାପ କୁହାଯାଇଥାଏ (Bakhtin,୧୯୮୧-ପୃଷ୍ଠା-୨୭୬,୨୯୧, Bakhtin,୧୯୮୬ ପୃଷ୍ଠା-୬୭) । ସମ୍ବୋଧନ ତତ୍ତ୍ୱ ମଧ୍ୟରେ ଏକାଧିକ ସ୍ୱର , ନୂତନ ଦୃଷ୍ଟିକୋଣ ଏବଂ ଭାଷାଗୁଡ଼ିକର ପାରସ୍ପରିକ କ୍ରିୟାକଳାପ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ହୋଇରହିଛି (Perelman, ୧୯୮୨- ପୃଷ୍ଠା-୩୪)। ଏଣୁ ଏହି ଭାଷିକ ସୂଚନାକୁ ଏକ ସ୍ଥାୟୀ ସଂଚାର ପରିବର୍ତ୍ତେ ଏକ ଗତିଶୀଳ ଏବଂ ପାରସ୍ପରିକ ପ୍ରକ୍ରିୟା ଭାବେ ବାର୍ତ୍ତାଳାପ ହୋଇଥାଏ ଅଧିକ ଗତିଶୀଳ (Markova,୨୦୦୩-ପୃଷ୍ଠା-୫୬)। ବାର୍ତ୍ତାଳାପ ମାଧ୍ୟମରେ ଉଭୟ ବକ୍ତାପକ୍ଷ ଓ ଶ୍ରୋତାପକ୍ଷ ଭାବ ବ୍ୟକ୍ତ କରିଥାଆନ୍ତି। ଊନବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀର ଗ୍ରାମ ପରିବେଶ ଏକବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀରେ ସହରାଞ୍ଚଳରେ ପରିଣତ ହୋଇଛି। ସେହି ସମୟରେ ଆଇର କାହାଣୀ ଶୁଣି ପିଲାଟିଏ ଶୋଉଥିବା ସମୟରେ ଏବେ ମୋବାଇଲ୍‌ରେ କାହାଣୀ ଶୁଣି ପିଲାଟି ଶୋଇପଡୁଛି; ଯାହା ଫଳରେ ସେ ଯୋଉ ସଂଯୋଗ ଥିଲା ଆଇ ନାତୁଣୀର ତାହା ବିଚ୍ଛିନ୍ନ ହୋଇଯାଉଛି । ସେହିପରି ଗଳ୍ପରେ ଦେଖିବାପାଇଁ ପାଇବା ଗ୍ରାମରେ ଯେଉଁମାନେ ମୁଖିଆ ଥିଲେ ସେମାନଙ୍କୁ 'ବାବୁ' ସମ୍ବୋଧନ କରାଯାଉଥିଲା । ବୁଢ଼ୀ ଆଇମାଆ ତାର ନାତୁଣୀ କୁ 'ଲୋ' କହି ସମ୍ବୋଧନ କରୁଥିଲା, ସମୟ ଅନୁସାରେ ଗଳ୍ପର ଶୈଳୀ ଓ ସ୍ୱର ଯେତେବେଳେ ପରିବର୍ତ୍ତନ ହେଲା, ସେତେବେଳେ'ସା', 'ଏ ମିଷ୍ଟର' ଏହିପରି ସମ୍ବୋଧନ ଶବ୍ଦର ପ୍ରୟୋଗ ଦେଖିପାରିବା ବାର୍ତ୍ତାଳାପ ମାଧ୍ୟମରେ (ଗଳ୍ପ ସ୍ୱଳ୍ପ,ପୃ-୩, ୭)।

୨. ବହୁଅର୍ଥବୋଧ ଶବ୍ଦ:

ସଂଳାପ ମଧ୍ୟରେ ବିଭିନ୍ନ ସ୍ୱରର ଉପସ୍ଥିତି ଓ ସେଥିରେ ରହିଥିବା ନିଜସ୍ୱ ଦୃଷ୍ଟିକୋଣ, ତାହାର ଭାଷା ହେଉଛି ମାନବୀୟ ଯୋଗାଯୋଗର ଏକ ମୌଳିକ ଦିଗ । ବହୁଅର୍ଥବୋଧ ଶବ୍ଦ ହେଉଛି ସଂଳାପ ତତ୍ତ୍ୱର ଏକ ମୁଖ୍ୟ ଉପାଦାନ । ସ୍ୱାଧିନତା ପୂର୍ବବର୍ତ୍ତୀ ଗଳ୍ପ ମଧ୍ୟରେ ମୁଖ୍ୟତଃ ଗ୍ରାମାଞ୍ଚଳର ଚିତ୍ର ଓ ପଲ୍ଲୀରେ ପ୍ରଚଳିତ ଭାଷାର ପ୍ରୟୋଗ ହେଉଥିଲା । ଯାହାର ଚିତ୍ର ଫକୀରମୋହନ ସେନାପତିଙ୍କ ଗଳ୍ପରେ ଦେଖିବାପାଇଁ ପାଇବା 'ନିମା ସାଙ୍ଗରେ ଶିବୁର ବିଭା ହୋଇଗଲା' (୮୯)। ସ୍ୱାଧିନତା ପରବର୍ତ୍ତୀ ଗଳ୍ପ ଯେତେବେଳେ ଦେଖିବା ସେଠାରେ 'ବିଭାଘର' ଶବ୍ଦର ବ୍ୟବହାର କରାଯାଇଛି। କିନ୍ତୁ ଏକବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀର ଗଳ୍ପରେ 'ବିଭା' କିମ୍ବା 'ବିଭାଘର' ଶବ୍ଦର ବ୍ୟବହାର ନହୋଇ ଏକାଥରେ 'ମ୍ୟାରେଜ୍ ପାର୍ଟି' କୁହାଯାଉଛି । ଯୁଗ ବଦଳିବା ସହିତ ଶବ୍ଦର ମଧ୍ୟ ବହୁ ଅର୍ଥ ପରିବର୍ତ୍ତନ ହେଉଛି। ଝିଅଟିଏ ଯେତେବେଳେ 'ବିଭା' ହୋଇଯାଉଥିଲା , ସେହି ସମୟରେ ମା 'କେତେପ୍ରକାର କାନ୍ଦଣା ବୋଲି ଝିଅକୁ ପ୍ରବୋଧନା ଦେଉଥିଲା, କିନ୍ତୁ ଏବେ ଝିଅ ମ୍ୟାରେଜ୍ କରି ଯିବା ସମୟରେ ମା' ଟା'ଟା' କରି କହୁଛି । ଯଦି ଶାଶୁଘର ଭଲ ନଲାଗିବ, ତାହେଲେ ଏଠିକି ପଳାଇ ଆସିବୁ"।

୩. ଭାଷା ଭାଷିକଶୈଳୀ :

ବିଭିନ୍ନ ଭାଷାରେ କଥା କହିବାବେଳେ ଭିନ୍ନଭିନ୍ନ ଶୈଳୀ ବା କହିବାର ଦୃଷ୍ଟିକୋଣ ଅନୁସାରେ ତାହାର କଥନ ପ୍ରକ୍ରିୟା ମଧ୍ୟ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ହୋଇଥାଏ, ତାହାକୁ ଭାଷା ଭାଷିକଶୈଳୀ କହିଥାଉ (Wiki-Heteroglossia)। ଭାଷା ଭାଷିକଶୈଳୀ ହେଉଛି ସଂଳାପ ବିକାଶ ସିଦ୍ଧାନ୍ତର ଏକ ପ୍ରମୁଖ ଉପାଦାନ (Holquist,୨୦୦୨, ପୃଷ୍ଠା-୪୩)। ଏହା ଦର୍ଶାଇଥାଏ ଯେ ଏକାଧିକ ଭାଷା, ଉପଭାଷା ଓ ଶୈଳୀର ଉପସ୍ଥିତିଦ୍ୱାରା ବର୍ଣ୍ଣିତ । ବକ୍ତାପକ୍ଷ ଓ ଶ୍ରୋତାପକ୍ଷ ଅନୁସାରେ ଭାଷା ଭାଷିକ ଶୈଳୀ ସଂଯୋଗ ହୋଇ ପରସ୍ପରକୁ ପ୍ରଭାବିତ କରିଥାନ୍ତି (Bakhtin,୧୯୮୬, ପୃଷ୍ଠା-୬୦)। କଥାରେ ଅଛି 'ଯେ ଦେଶ ଯାଇ ସେ ଫଳ ଖାଇ' । ଠିକ୍ ସେହିପରି ଯେଉଁ ଅଞ୍ଚଳକୁ ଯିବା ସେହି ଭାଷାକୁ ମଧ୍ୟ ଆପଣେଇବାପାଇଁ ପଡିବ । ପୂର୍ବରୁ ଗଳ୍ପ ମଧ୍ୟରେ ଗାଉଁଲି ଶବ୍ଦର ଅଧିକ ପ୍ରୟୋଗ ଦେଖାଯାଉଥିଲା । କିନ୍ତୁ ଏବେ ସହରାଞ୍ଚଳ ଭାଷାର ଅଧିକ ପ୍ରୟୋଗ ଦେଖାଯାଉଛି । ସମକାଳରେ ଭାବର ପରିବର୍ତ୍ତନ ହେଉନି, କିନ୍ତୁ ଭାଷା ବ୍ୟବହାର ଶୈଳୀରେ ପରିବର୍ତ୍ତନ ହେଉଛି । ଫକୀରମୋହନଙ୍କ ଗଳ୍ପ ମଧ୍ୟରେ ଭାବ ଓ ଭାଷା ପରସ୍ପରକୁ ସହଯୋଗ କରୁଥିଲେ ମଧ୍ୟ ସମକାଳର ଶୈଳୀର ପରିବର୍ତ୍ତନ ହେବା ଫଳରେ କେତେକ ସ୍ଥାନରେ ଭାବ ଥିଲେ ଭାଷାର ପ୍ରୟୋଗ ନାହିଁ, କିମ୍ବା ଭାଷା ଥିଲେ ଭାବର ପ୍ରୟୋଗ ନାହିଁ ।

୪. ସାଙ୍ଗୀତିକ ସଂଳାପ :

ସମ୍ବୋଧନତତ୍ତ୍ୱ ମଧ୍ୟରେ, ସାଙ୍ଗୀତିକ ସଂଳାପ (Polyphone)କୁ ଏକ ଉପାଦାନ ଭାବରେ ଗ୍ରହଣ କରାଯାଏ (Bakhtin,୧୯୮୪,ପୃଷ୍ଠା-୪୦)। ମିଖାଇଲ ବାଖ୍‌ତିନ୍‌ଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ବିକଶିତ ସାଙ୍ଗୀତିକ ସଂଳାପ, ମାନବ ଯୋଗାଯୋଗର ଜଟିଳତା ଓ ଗତିଶୀଳତା ଉପରେ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦେଇଥାଏ (Morson, ୧୯୯୦,ପୃଷ୍ଠା-୧୫୦)। ପଲିଫୋନି ତତ୍ତ୍ୱ ମଧ୍ୟ ବହୁସ୍ୱର ଏବଂ ପାରସ୍ପରିକ ସ୍ୱର ଉପରେ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦେଇଥାଏ (Bakhtin,୧୯୮୪, ପୃଷ୍ଠା-୪୨)। ସାଙ୍ଗୀତିକ ସଂଳାପ ହେଉଛି ଦୁଇ ଜଣଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ହେଉଥିବା ଏକ ପ୍ରକାର ଯୋଗାଯୋଗ, ଯେଉଁଥିରେ ଉଭୟ ବକ୍ତାପକ୍ଷ ଓ ଶ୍ରୋତାପକ୍ଷ ଏକ ଭାବ ଓ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ନେଇ ଯୋଗାଯୋଗ କରନ୍ତି। ଏହି ପ୍ରକାର ଯୋଗାଯୋଗ ସମ୍ପର୍କୀୟ ମାନଙ୍କ ସହ ବିଶେଷ ଭାବରେ ହୋଇ ଥିବାର ଜଣାପଡେ । ଅନୁପସ୍ଥିତ ଭାବରେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣା କଥା ହୋଇଛି ତା'ର ଅଚେତନ ମନ ସହିତ । ଏଠାରେ ବକ୍ତାପକ୍ଷ ଓ ଶ୍ରୋତାପକ୍ଷ ଉଭୟ ହେଉଛି ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣା। ଯେତେବେଳେ ହୋଟେଲ ବୟ ଆସିଛି ସେ ସମୟ ରେ ମଧ୍ୟ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣା ସଚେତନ ଅବସ୍ଥାକୁ ଆସି ପାରିନାହିଁ । ଜୋର୍‌ରେ କବାଟ ବନ୍ଦ କରି ରୁମ୍ ଭିତରକୁ ପଳାଇଯାଇଛି (ଛାଇ,ପୃଷ୍ଠା-୯୪)। "ଧଡ଼ପଡ ହୋଇ ଉଠିଗଲାରୁ ଛାଇ ନଥିଲା । ସୁମନ୍ତ ଅଚିନ୍ତାରେ ଘୁଙ୍ଗୁଡ଼ି ମାରୁଛନ୍ତି । ତରବରରେ ଦରଜା ଖୋଲି, ପିଲାଙ୍କ ରୁମ୍ ଯାଏଁ ଗଲା ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣା । କବାଟ ଜୋର୍ ରେ ବାଡ଼େଇକି ଡାକୁଥିଲା ଏହା ଶୁଣି ହୋଟେଲ ବଏ ଯେତେବେଳେ ପଚାରିଲା। ସେ କହିଲା ମୋ ପିଲାଙ୍କୁ ଡାକୁଛି । ଏହାପରେ ସେ କହିଲା ମାମ୍ କଲିଙ୍ଗ ବେଲ୍ ଦିଅନ୍ତୁ। ଦୟାକରି କବାଟ ବାଡ଼ାନ୍ତୁନି। ଅନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ଅସୁବିଧା ହେବ । ଏହାପରେ ହଁ କହି ରୁମ୍ ଭିତରକୁ ପଶିଯାଇ ଜୋର୍ ରେ କବାଟ ବନ୍ଦ କରିଦେଲା ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣା' । (ଛାଇ, ପୃଷ୍ଠା - ୯୪) ।

(୫) ଚରିତ୍ର ଅନୁଯାୟୀ ସମ୍ବୋଧନ :

ଗଳ୍ପ ମରେ ଚରିତ୍ର ମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ସମ୍ବୋଧନ ହୋଇଥାଏ, ତାହା ଚରିତ୍ରର ସମ୍ପର୍କ, ବୟସର ବ୍ୟବଧାନ, ଶ୍ରେଣୀ ବା ଭାବନା ସମ୍ପର୍କ ଉପରେ ନିର୍ଭର କରିଥାଏ । ଗଳ୍ପ ମଧ୍ୟରେ ଗୋଟିଏ ଚରିତ୍ର ଯେତେବେଳେ ଅନ୍ୟ ଏକ ଚରିତ୍ରକୁ ସମ୍ବୋଧନ କରିଥାଏ ସେଠାରେ ସମବୟସୀ ସମ୍ବୋଧନ ହୋଇଥାଏ, ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତ ସ୍ୱରୂପ ସିପ୍ରା ଘର ପାଖରେ ଅପେକ୍ଷା କରିଥାଏ ଆନନ୍ଦ; ସିପ୍ରା ଯେତେବେଳେ ବାହାରକୁ ଆସେ ଆନନ୍ଦ କୁହେ' ଏ 'ସିପ୍ରା', ଏତେ ସମୟ କଣ ଲଗେଇଲୁ ବାହାରିବା ପାଇଁ ? (ପରକୀୟା, ଚିହ୍ନ-୬୮) । ଏଠାରେ ଆନନ୍ଦ ସିପ୍ରାକୁ 'ଏ' କହି ସମ୍ବୋଧନ କରୁଛି। ଯାହା ସାଙ୍ଗ ମାନଙ୍କ ପାଖରେ ଦେଖାଯାଇଥାଏ।

(୬) ପରିବେଶାନୁସାରି ସମ୍ବୋଧନ :

ଗ୍ରାମୀଣ,କ୍ଲାସିକ ଓ ଆଧୁନିକ ଗଳ୍ପରେ ଯେଉଁପରି ସମ୍ବୋଧନ ହୋଇଥାଏ ତାହାକୁ ପରିବେଶାନୁସାରୀ ସମ୍ବୋଧନ କୁହାଯାଏ । ଯେପରି ଗ୍ରାମ୍ୟ ପରିବେଶରେ 'ଅଜା', 'ପୁଅ','ଭାଇ', 'ମୁନିମ'; ପରିବାର ମଧ୍ୟରେ 'ମା', 'ବାପା','ଦିଦି','କକା' ଓ ସହରୀ ପରିବେଶରେ ପରିବାର ମଧ୍ୟରେ 'ଡାଡି','ମମି','ଅଙ୍କଲ','ଆଣ୍ଟି' ଆଦି ସମ୍ବୋଧନାତ୍ମକ ଶବ୍ଦର ପ୍ରୟୋଗ ଦେଖିଥାଉ । ଠିକ୍ ସେହିପରି ସାହିତ୍ୟିକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ମଧ୍ୟ 'ଶ୍ରୀମାନ୍', 'ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ','ମହାଶୟ','ମାନ୍ୟବର' ଆଦି ଶବ୍ଦର ପ୍ରୟୋଗ ଦେଖିଥାଉ। ଏହାର ଚିତ୍ର ଗଳ୍ପ ମଧ୍ୟରେ ସ୍ପଷ୍ଟ ଭାବରେ ଚିତ୍ରିତ ହୋଇଥାଏ।

ଉପସଂହାର :

ସଂଳାପବାଦ ବିକାଶ ତତ୍ତ୍ୱ ମାନବ ସଂଚାରର ଏକ ନିବିଡ଼ ଓ ଗତିଶୀଳ ବୁଝାମଣା ଉପରେ ଗୁରୁତ୍ୱ ପ୍ରଦାନ କରେ । ସଂଳାପ, ଏକାଧିକ ସ୍ୱର, ଏବଂ ନୂତନ ପ୍ରସଙ୍ଗର ମହତ୍ତ୍ୱକୁ ଆଲୋକପାତ କରେ। ଏହି ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ଶିକ୍ଷା, ଯୋଗାଯୋଗ ଅଧ୍ୟୟନ, ସାମାଜିକ ବିଜ୍ଞାନ ଏବଂ ସାହିତ୍ୟ ବିଶ୍ଳେଷଣ ସମେତ ବିଭିନ୍ନ କ୍ଷେତ୍ରରେ ପ୍ରଭାବ ପକାଇଛି । ମାନବୀୟ ଯୋଗାଯୋଗର ଜଟିଳତାକୁ ସ୍ୱୀକାର କରି, ବାର୍ତ୍ତାଳାପ ବିକାଶ ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରସଙ୍ଗରେ ଯୋଗାଯୋଗକୁ ବୁଝିବା ଭାଷା, ସଂସ୍କୃତି ଏବଂ ପରିଚୟର ବିକାଶକୁ ଉନ୍ନତ କରିବା ପାଇଁ ଏକ ନୂତନ ଶୈଳୀ ପ୍ରଦାନ କରେ । କଥାବାର୍ତ୍ତା ମାଧ୍ୟମରେ ଆମେ ଦେଖିପାରିବା ଯେ ଭାଷା କେବଳ ଯୋଗାଯୋଗ ପାଇଁ ଏକ ନିରପେକ୍ଷ ମାଧ୍ୟମ ନୁହେଁ, ବରଂ ଶକ୍ତି ସଂଗ୍ରହର ଏକ ସ୍ଥାନ, ଯେଉଁଠାରେ ବିଭିନ୍ନ ସ୍ୱର ଏବଂ ଦୃଷ୍ଟିକୋଣ ନିଜର ପ୍ରାଧାନ୍ୟ ପାଇଁ ପ୍ରତିଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱିତା କରନ୍ତି । ଏହି ସିଦ୍ଧାନ୍ତରେ ସାମାଜିକ, ସାଂସ୍କୃତିକ ଏବଂ ଐତିହାସିକ ପରିଦୃଶ୍ୟକୁ ବିଚାର କରିବାର ଗୁରୁତ୍ୱ ଉପରେ ଆଲୋକପାତ କରାଯାଇଛି, ଯେଉଁଥିରେ ଭାଷା ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ ଏବଂ ଏହି ପରିଦୃଶ୍ୟ କିପରି ଭାଷାର ଅର୍ଥ ଏବଂ ବ୍ୟାଖ୍ୟାକୁ ଆକାର ଦେଇଥାଏ । ଏହାର ପ୍ରୟୋଗ ଶିକ୍ଷା, ଭାଷା ବିଜ୍ଞାନ, ମାନବ ବିଜ୍ଞାନ ଓ ସାଂସ୍କୃତିକ ଅଧ୍ୟୟନ କ୍ଷେତ୍ରରେ ପ୍ରୟୋଗ କରାଯାଇଛି। ସଂଳାପବାଦ ଆଧାରରେ ଆମେ ଓଡ଼ିଆ ଗଳ୍ପକୁ ବିଚାର କରିବା ବେଳେ ଯେଉଁ ଯେଉଁ ଉପାଦାନ ଆମ ସମ୍ମୁଖକୁ ଆସେ ସେ ସଂପର୍କରେ ସବିଶେଷ ଆଲୋଚନା ଏ ପ୍ରବନ୍ଧରେ କରାଯାଇଛି। ବାର୍ତ୍ତାଳାପ ଆଧାରରେ ଓଡ଼ିଆ ଗଳ୍ପ ରଚନା ସାଧାରଣତଃ ସ୍ୱାଧୀନତା ପରେ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଥିବା ଲକ୍ଷ୍ୟ କରାଯାଏ । କିନ୍ତୁ ଏହା ପୂର୍ବରୁ ଗାଳ୍ପିକମାନେ ବର୍ଣ୍ଣନାତ୍ମକ ଭାବେ ଉକ୍ତ ବିଷୟକୁ ଉପସ୍ଥାପନା କରୁଥିଲେ । ଏ ସମୟରେ ଗଳ୍ପ ସ୍ରଷ୍ଟା ପାଠକର ଅଧିକ ନିକଟତର ହେବା ପାଇଁ ପାଠକକୁ

ମଧ୍ୟ ଗଳ୍ପ ସହିତ ଯୋଡି ଦେବା ପାଇଁ, ସଂଳାପକୁ ମୁଖ୍ୟ ଆଧାର କରିଛି। କିଶୋରୀଚରଣ, ସୁରେନ୍ଦ୍ର ମହାନ୍ତି, ମନୋଜ ଦାସ,ରବି ପଟ୍ଟନାୟକ, ଅଖିଳମୋହନ ପଟ୍ଟନାୟକ ପ୍ରମୁଖ ଗଳ୍ପରେ ବର୍ଣ୍ଣନାକୁ ବିଶେଷ ଗୁରୁତ୍ୱ ନଦେଇ ସଂଳାପ ମାଧ୍ୟମରେ ପାଠକକୁ ଉକ୍ତ ପରିବେଶ ସହ ସଂଯୋଜିତ କରିବା ନିମନ୍ତେ ଚେଷ୍ଟା କରିଛନ୍ତି। ଏହି ପରମ୍ପରାକୁ ପରବର୍ତ୍ତୀ ସମୟରେ ଗଳ୍ପ ସ୍ରଷ୍ଟା ଆଗେଇ ନେଇଛନ୍ତି । ଯେଉଁ ବିସ୍ତୃତ ପରିବେଶ ମଧ୍ୟରେ ଗଳ୍ପର କାହାଣୀଭାଗ ସ୍ୱାଧୀନତା ପୂର୍ବରୁ ସ୍ଥାନ ପାଉଥିଲା ତାହା ସ୍ୱାଧୀନତା ପରେ ପାଠକର ମନରେ ହିଁ ବିସ୍ତାର ଲାଭ କଲା ସଂଳାପ ଦ୍ୱାରା ସମ୍ବୋଧନର ଗଠନ ଓଡ଼ିଆ ଗଳ୍ପରେ ଗଳ୍ପ ସ୍ରଷ୍ଟା ମାନଙ୍କର ଏକ ସଚେତନ ପ୍ରୟାସ ଏଥିରେ ଦ୍ୱିମତ ହେବାର ନାହିଁ।

ସହାୟକ ଗ୍ରନ୍ଥସୂଚୀ:-

୧. ନିର୍ଝରିଣୀ ଶ୍ରୀଦତ୍ତା, ମିଶ୍ର ପଞ୍ଚାନନ, ପ୍ରଧାନ କୃଷ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର - ଭାରତୀୟ - ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ସାହିତ୍ୟିକ ମତବାଦ ଓ ସମାଲୋଚନା ତତ୍ତ୍ୱ - ଫ୍ରେଣ୍ଡସ୍ ପବ୍ଲିଶର୍ସ , ବିନୋଦବିହାରୀ , କଟକ, ପ୍ରଥମ ସଂସ୍କରଣ - ୨୦୧୯ ।

୨. ପ୍ରଧାନ କୃଷ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର - ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ସାହିତ୍ୟ ଓ ସମୀକ୍ଷା ତତ୍ତ୍ୱ - ପ୍ରାଚୀ ସାହିତ୍ୟ ପ୍ରତିଷ୍ଠାନ - ବିନୋଦବିହାରୀ , କଟକ – ୭୫୩୦୦୨, ଦ୍ୱିତୀୟ ସଂସ୍କରଣ - ୨୦୧୭ ।

୩. ମହାପାତ୍ର ଡକ୍ଟର ପ୍ରେମାନନ୍ଦ - ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟର ଇତିହାସ - ସତ୍ୟନାରାୟଣ ବୁକ୍ ଷ୍ଟୋର- ବିନୋଦବିହାରୀ, କଟକ -୨, ପଞ୍ଚମ ସଂସ୍କରଣ - ୨୦୧୯ ।

୪. ବେଜ୍ ଅମିୟ - ଚିହ୍ନ, ପଶ୍ଚିମା ପବ୍ଲିକେସନ୍ ସ ,୧୮୮୨, ନୟାପଲ୍ଲୀ , ଭୁବନେଶ୍ୱର - ୧୨ , ଦ୍ୱିତୀୟ ପ୍ରକାଶ - ୨୦୨୦

୫. ମିଶ୍ର ଇପ୍‌ସିତା-ଛାଇଛାଇକା-ଟାଇମ୍ ପାସ୍ , ୯୫୦(ଚ), ବରମୁଣ୍ଡା, ଭୁବନେଶ୍ୱର, ପ୍ରଥମ ପ୍ରକାଶ-୨୦୧୭ ।

୬. ଦାସ ମନୋଜ, ମନୋଜ ଦାସଙ୍କ ଗଳ୍ପ,ନ୍ୟାସନାଲ ବୁକ୍ ଟ୍ରଷ୍ଟ, ଇଣ୍ଡିଆ ନେହେରୁ ଭବନ,୫, ଇନ୍‌ଷ୍ଟିଚ୍ୟୁସନାଲଏରିଆ, ଫେଜ୍-୨, ବସନ୍ତକୁଞ୍ଜ, ନୂଆଦିଲ୍ଲୀ-୧୧୦୦୭୦ ।

୭. ଗାୟତ୍ରୀ ସରାଫ, ଇଟାଭାଟିର ଶିଳ୍ପୀ, ପଶ୍ଚିମା ପବ୍ଲିକେଶନ୍,୧୮୮୨, ନୟାପଲ୍ଲୀ, ଭୁବନେଶ୍ୱର – ୧୨

୮. ତ୍ରିପାଠୀ ସଦାନନ୍ଦ, ନିଜ ନିଜ ନିୟମ, ଓଡ଼ିଶା ବୁକ୍ ଷ୍ଟୋର, ବିନୋଦ ବିହାରୀ, କଟକ - ୭୫୩୦୦୨, ପ୍ରଥମ ମୁଦ୍ରଣ - ୧୯୯୬ ।

- Bakhtin, (1981). The dialogic imagination: Four essays. (M. Holquist, Ed.). University of Texas Press.
- Bakhtin, (1986). Speech genres and other late essays. (V. W. McGee, Trans.). University of Texas Press.\
- Holquist, M. (2002). Dialogism: Bakhtin and his world. Routledge.
- Morson, G. S., & Emerson, C. (1990). Mikhail Bakhtin: Creation of a prosaics. Stanford University Press.
- Todorov, T. (1984). Mikhail Bakhtin: The dialogical principle. University of Minnesota Press.
- Wertsch, J. V. (1991). Voices of the mind: A sociocultural approach to mediated action. Harvard University Press.
- Nystrand, M. (1997). Opening dialogue: Understanding the dynamics of language and learning in the English classroom. Teachers College Press.
- Cazden, C. B. (2001). Classroom discourse: The language of teaching and learning. Heinemann
- Kristeva, J. (1980). Desire in language: A semiotic approach to literature and art. Columbia University Press.
- Morson, G. S., & Emerson, C. (1990). Mikhail Bakhtin: Creation of a prosaics. Stanford University Press.
- Foucault, M. (1972). The archaeology of knowledge. Routledge.
- Fairclough, N. (1989). Language and power. Longman.
- Voloshinov, V. N. (1973). Marxism and the philosophy of language. Seminar Press.

- Linell, P. (2009). Rethinking language, mind, and world dialogically: Interactional and contextual theories of human sense-making. Information Age Publishing.
- Markova, I. (2003). Dialogicality and social representations: The dynamics of mind. Cambridge University Press.
- Perelman, C. (1982). The realm of rhetoric. University of Notre Dame Press.
- Todorov, T. (1984). Mikhail Bakhtin: The dialogical principle. University of Minnesota Press.
- Akhtin, M. M. (1986). Speech genres and other late essays. University of Texas Press.
- Fairclough, N. (2003). Analyzing discourse: Textual analysis for social research. Routledge.
- Gergen, K. J. (1999). An invitation to social construction. Sage Publications.
- Hall, S. (1997). Representation: Cultural representations and signifying practices. Sage Publications.
- Johnstone, B. (2008). Discourse analysis. Wiley-Blackwell
- Berger, P. L., & Luckmann, T. (1966). The social construction of reality: A treatise in the sociology of knowledge. Doubleday.
- Derrida, J. (1981). Dissemination. University of Chicago Press.
- Tollefson, J. W. (2006). Language policy, culture, and identity in Asian contexts. Lawrence Erlbaum Associates
- Fairclough, N. (2003). Analyzing discourse: Textual analysis for social research. Routledge.
- Hall, S. (1997). Representation: Cultural representations and signifying practices. Sage Publications.
- Wikipedia-Heteroglossia, https://en.wikipedia.org/wiki/Heteroglossia
- Wikipedia-Polyphony, https://en.wikipedia.org/wiki/Polyphony
- Wikipedia-https://en.wikipedia.org/wiki/Dialogue_education
- Wikipedia-https://www.merriam-webster.com/dictionary/social%20science#:~:text=1, social% 20scientist%20noun
- The dialogic imagination: Four essays. (M. Holquist, Ed.). University of Texas Press Bakhtin ISBN-0-292-71527-7, DISCOURSES IN THE NOVEL.)
- Bratman, M. E. (1992). Shared cooperative activity. Philosophical Review, 101(2), 327-341.

❖ ❖ ❖